

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תרפז

ערב שבת-קודש

יום-הכיפורים

ט' בתשרי ה'תשס"ח

יוצא-לאור על-ידי

מכון ליובאוויטש שעל-יד

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ט' בתשרי ה'תשס"ח – ט"ז בתשרי ה'תשס"ח

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ט' בתשרי	הל' אישות פרק ה-ז.	הל' מעשר שני ונטע רבעי פרק ו.	מל"ית שנה.
ש"ק	י' בתשרי	פרק ח-י.	פרק ז.	מל"ית שנה.
א'	י"א בתשרי	פרק יא-יג.	פרק ח.	מל"ית שנה.
ב'	י"ב בתשרי	פרק יד-טז.	פרק ט.	מל"ית רסב.
ג'	י"ג בתשרי	פרק יז-יט.	פרק י.	מל"ית רסב.
ד'	י"ד בתשרי	פרק כ-כב.	פרק יא.	מ"יע ריב.
ה'	ט"ו בתשרי	פרק כג-כה.	הל' בכורים.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"יע ריב.
ו'	ט"ז בתשרי	הל' גירושין.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ב.	מ"יע רכב.

זמני השבוע *

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
6.05	5.40.6	12.05	11.34	8.29	5.32	4.37	4.15	3.26	ו', ט' בתשרי
6.04	5.39.2	12.04	11.34	8.29	5.32	4.37	4.16	3.27	ש"ק, י' בתשרי
6.02	5.37.9	12.04	11.33	8.29	5.33	4.38	4.16	3.28	א', י"א בתשרי
6.01	5.36.6	12.03	11.33	8.29	5.34	4.39	4.17	3.29	ב', י"ב בתשרי
6.00	5.35.3	12.03	11.33	8.29	5.34	4.39	4.18	3.29	ג', י"ג בתשרי
5.58	5.33.9	12.02	11.32	8.29	5.35	4.40	4.18	3.30	ד', י"ד בתשרי
5.57	5.32.6	12.02	11.32	8.30	5.35	4.41	4.19	3.31	ה', ט"ו בתשרי
5.56	5.31.3	12.02	11.32	8.30	5.36	4.41	4.20	3.32	ו', ט"ז בתשרי

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
יום-הכיפורים	5:02	6:13	5:17	6:15	5:09	6:15	5:19	6:15
חג הסוכות	4:56	6:07	5:11	6:08	5:02	6:08	5:13	6:08
שבת חוה"מ	4:53	6:04	5:08	6:06	4:59	6:05	5:10	6:06

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il אינטרנט: ISSN 0793-7474 דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

מיונה הנביא לומדים את כוח התשובה

מדוע דווקא לגבי יונה צויין ששאב רוח הקודש משמחת בית השואבה? • אין לברוח מהקב"ה, וסוף-סוף גם הגשמיות תחבור לרוחניות • בכוחה של תשובה להפוך רשע גמור לצדיק גמור • חידוש זה של יונה בן אמיתי, קיבל מעניינם של המים בשמחת בית השואבה • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

הקב"ה שיקחו מהם לנסך על גבי המזבח. והיינו, שניסוך המים על גבי המזבח בסוכות, מבטל את ההבדלה והירידה של "מים תחתונים"⁷. יתירה מזו: על-ידי זה הם מתעלים למעלה יותר מכפי שהיו קודם ירידתם; כל ירידה הרי היא לצורך עליה.

העניין ברוחניות של ההבדלה בין "מים עליונים" ל"מים תחתונים" הוא - ההבדלה הכללית בין מעלה ומטה, בין רוחניות וגשמיות, "השמים שמים לה" והארץ נתן לבני אדם"⁸.

אלא שזהו רק כפי שהוא מצד סדר הבריאה. אבל תכלית הבריאה היא "אשר ברא אלקים לעשות", לעשות ולתקן, ושכל העניינים שלמטה תהיה עליה, ועוד למעלה יותר מכפי שהיה קודם הירידה, כנ"ל.

(מוגה).

7 שהרי המים שמנסכים על גבי המזבח לפני ה' - שואבים אותם מ"מעין" דווקא, שנמשך ונובע ע"י "גידי הארץ" (ראה שו"ת הרא"ש כלל לא סי"א. ב"י יו"ד סר"א ד"ה כתב א"א ז"ל בתשובה), שהו"ע "מים תחתונים" (מהנחה בלתי

מוגה).

8 היינו, שלמטה בארץ תהי' ההנהגה ע"פ טבע, ובשמים תהי' ההנהגה באופן ד"מלכותא דרקיאה" (מהנחה בלתי מוגה).

א. שמחת¹ בית השואבה היתה מפני שבסוכות היו מנסכים על המזבח גם מים² - מלבד ניסוך היין שהיה גם במשך כל השנה.

איתא במדרש³, שהטעם שהמים זכו לכך, הוא, לפי שבשעה שאמר הקב"ה "יהי רקיע בתוך המים גו"⁴ והבדיל בין "מים עליונים" ל"מים תחתונים"⁵ - בכו "מים תחתונים", ועמדו בתשוקה ואמרו "אנן בעינן למהוי קדם מלכא"⁶. ולכן הבטיח להם

1 מכאן עד סוף ס"ב - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"ב ע' 420 ואילך. במהדורא זו ניתוספו בשוה"ג עוד איזה ציוני מ"מ וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה (ע"פ "סרט הקלטה").

2 "הלכה למשה מסיני" (סוכה ל"ד, א. וש"נ), ומרומז גם בפסוקים (ראה שבת קג, סע"ב. וש"נ).

ועז"נ (ישע"י יב, ג) "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה", היינו, ששאבת המים לניסוך המים צריכה להיות "בששון" דווקא (מהנחה בלתי מוגה).

3 הובא בפרש"י ורמב"ן ורבינו בחיי ויקרא ב, יג. וראה מדרש עשה"ד א (נדפס באוצר מדרשים (אייזנשטיין) ע' 450). רשימות הצ"צ לתהלים צב (יהל אור ס"ע שלד).

4 בראשית א, ו.

5 ראה פרש"י עה"פ.

6 ומאז ואילך עומדים הם בתשוקה ובכי' זו (מהנחה בלתי

את הנשמה; אדרבה - צריכים לראות שהנשמה תרמה את הגוף, דהיינו, שהנשמה תרמה את הגשם ותעשה ממנו דירה לו יתברך.

על-פי זה יוכן הטעם שמצינו בנוגע ליונה דווקא ששאב משמחת בית השואבה: עניין שמחת בית השואבה הוא, כאמור לעיל¹⁶, העניין של "מחצתי ואני ארפא", עניין "אשר ברא אלקים לעשות" - "לתקן", שמבלי הבט על הירידה שבגשמיות, ישנו הכוח להעלותו למעלה יותר מקודם לכן. ומשמחת בית השואבה שואבים את הכוח ל"יונה" מלשון אונאה - לרמות את הגשם ולעשות מגשמיות העולם גופא דירה לו יתברך.

ג. וזהו גם ענינו של יונה ונבואתו - בפשטות העניינים:

ענינו של יונה בן אמיתי היה - ללמד תשובה את העם, ולא רק סתם חרטה, אלא כדאיתא בגמרא¹⁷ בפירוש הפסוק¹⁸ "וישובו גו' ומן החמס אשר בכפיהם", "אפילו גזל מריש ובנאו בכירה מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו" - שגם לאחר שעשו פעולה שעל-ידה מתבטל חיוב השבת הגזילה¹⁹, מכל מקום, מתנהגים לפנים משורת הדין להחזיר הגזילה.

ועניין זה פעל יונה גם ב"חוצה" - אצל אומות העולם, ומזה גופא מוכח גם בנוגע לפעולה על בני ישראל, היינו, שגודל פעולתו היתה עד כדי כך שנשפך ("עס גיסט זיך איבער") גם החוצה, וכידוע²⁰ המשל בזה מחבית מלאה, שכשמתמלאת על גדותיה נשפך ממנה גם לחוץ. ועל דרך הלשון "די והותר"²¹, שכיצד יודעים שיש כבר "די" - כאשר ישנו "והותר".

ד. וזהו הטעם שמפטרין ביונה במנחת יום

שהוא גשמיות - ההיפך בתכלית מרוחניות (מהנחה בלתי מוגה).
 16 ס"ג ט. (בגוף השיחה).
 17 תענית טז, א.
 18 יונה ג, ח.
 19 ראה גיטין נה, א (במשנה).
 20 ראה תו"א מג"א צא, א. ובכ"מ.
 21 ע"ד לשון הכתוב - ויקהל לו, ז.

ועניין זה מתבטא גם בכך ש"מים תחתונים בוכים אנן בעינן למהוי קדם מלכא", והקב"ה הבטיח להם ניסוך על גבי המזבח, שעל-ידי זה יתעלו למעלה מקודם ירידתם.

וזהו הטעם לגודל השמחה של שמחת בית השואבה - כיוון שאז מבטלים את כל הברכות ומחיצות העולם⁹, פורצים את כל הגדרים וההגבלות של העולם על-ידי זה שמתקשרים עם הקב"ה; "שמחה פורץ גדר".

ולכן שמחת בית-השואבה היא המקור והשורש לכל שמחה - אמיתית עניין השמחה, שפירושה פריצת גדר העולם.

* * *

ב. [. .] אודות הטעם לשם "שמחת בית השואבה", איתא בירושלמי¹⁰, "שמשם שואבים רוח הקודש"¹¹. יונה בן אמיתי נכנס לשמחת בית השואבה ושרת עליו רוח הקודש".

ולכאורה אינו מובן: בבית-המקדש בעת שמחת בית השואבה היו אלפים רבים מישראל, וביניהם כמה וכמה גדולים. ומכיוון ש"משם היו שואבין רוח הקודש" - הרי כולם קיבלו משם רוח הקודש, ומדוע מזכירים דווקא את יונה?

כמדובר לעיל¹² שכל סיפורי התורה אינם סיפור בעלמא, אלא הוראה בעבודת האדם לקונו - כן הוא גם כן הסיפור בירושלמי אודות יונה.

איתא בזהר¹³ "יונה בן אמיתי" קאי על הנשמה, מלשון "לא תנו איש את עמיתו"¹⁴. כלומר, שבירדת הנשמה בגוף, הנה מצד הריחוק וההפכיות דנשמה וגוף¹⁵, צריכים לראות שהגוף לא ירמה, חס-שלום,

9 וכיוון שעליית התחתון למדרגת עליון מהוה חידוש גדול יותר מאשר עמידת העליון במדרגתו - הרי זה באופן דלפום צערא אגרא" (אבות פ"ה מכ"א), ובמילא, גם השמחה היא גדולה ביותר - מצד ביטול ההבדלה, הגדרים והמרידות וההגבלות כו' (מהנחה בלתי מוגה).
 10 סוכה פ"ה ה"א. הובא בתוס' סוכה נ, רע"ב.
 11 דהיינו, שיחד עם שאיבת המים "ממעני הישועה", היו שואבים ג"כ רוח הקודש (מהנחה בלתי מוגה).
 12 ס"י. (בגוף השיחה).
 13 ח"ב קצט, א.
 14 בהר כה, ז.
 15 שהרי הנשמה היא תכלית הרוחניות, והיא יורדת לעולם

זיך אַ ריר" באמת בפנימיות לבבו - אזי "אפילו רשע גמור", אם "הרהר תשובה בדעתו" נעשה ברגעא חדא צדיק גמור (כמאמר הגמרא³³), ומכאן ואילך עובר הוא עבודתו כפי שהקב"ה רוצה שיעבדוהו בעולם הזה, לעשות כאן דירה לו יתברך.

וזהו שמפטידין ביונה במנחת יום הכיפורים - כיוון שב' עניינים אלו הם נתינת-כוח לעבודת התורה והמצוות על כל השנה כולה, לאחר קבלת הסליחה והכפרה ביום הכיפורים.

ה. ועל-פי זה יובן קישור העניינים - שיונה שאב רוח הקודש בשעת שמחת בית השואבה:

בנוגע לאחרים - היה אפשר להיות עניין רוח הקודש גם בזמנים אחרים, ובשמחת בית השואבה היתוסף בזה עוד יותר;

אבל בנוגע לעבודתו של יונה - ההבדלה ש"אין יכולין לברוח מאת פני הקב"ה" גם בנוגע לעניין שנמצא ב"עומק תחת", וידיעת "כוח התשובה", שבכוחה להפוך רשע גמור לצדיק גמור - על זה יש צורך בנתינת-כוח מיוחדת מלמעלה, ובעת רצון דווקא.

ונתינת כוח זו היא משמחת בית השואבה הקשורה עם ניסוך המים, שענינו הוא ביטול ההבדלה בין עליונים לתחתונים (כנ"ל סעיף א), שלכן, גם לאחרי ההבדלה "אין יכולין לברוח מאת פני הקב"ה", כיוון שכל ענינה של ההבדלה הוא כדי שיבטלו אותה כו'.

וזהו תוכן הנתינת כוח משמחת בית השואבה - עניין "ואני ארפא", היינו, שכל שיהיה העולם במדרגה נמוכה, קשור הוא עם הקב"ה, וככל שיהיה האדם במדרגה נמוכה, בכוחו לעשות תשובה ולהתקשר עם הקב"ה.

ובהכנה זו של שמחת בית השואבה - יוצא האדם לעבודתו על כל השנה כולה, למלא את התפקיד ד"אני לא נבראתי אלא לשמש את קונייני"³⁴.

(קטעים מהתוועדות ליל ג' חול-המועד תש"ט:ו. 'תורת מנחם - התוועדות' התש"ט חלק א' (טו), עמ' 63-60, 75-72)

33) קידושין מט, ב. וראה אור זרוע סק"ב.

34) משנה וברייתא סוף קידושין - ע"פ גירסת הש"ס כת"י (אוסף כת"י של תלמוד הבבלי, ירושלים, תשל"ד). וכן הובא במלאכת שלמה במשנה שם.

הכיפורים - לפי "שיש בו כוח התשובה ושאין יכולין לברוח מאת פני הקב"ה"²²:

ענינו של יום-הכיפורים הוא - "ביום חתונתו וביום שמחת לבו"²³, דהיינו שהוא יום שמחה, כיוון שבו נעשה עניין "סלחתי כדברך"²⁴, שהאדם נפטר מכל העניינים הבלתי רצויים (ולכן נקרא יום א' דחג הסוכות בשם "יום הראשון"²⁵ - "ראשון לחשבון עוונות"²⁶), ובמילא יוצא לעבוד עבודתו בכל השנה כולה בכוחות חדשים.

ונתינת הכוח לזה - מב' העניינים האמורים:

לכל לראש - צריך אדם לדעת ש"אין יכולין לברוח מאת פני הקב"ה" ושהרי ההבדלה ד"השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם", אינה אלא כדי שיתגברו עליה ויבטלו אותה²⁷, וכמו שכתוב²⁸ "אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך", היינו, שבכל מקום שהוא - הן ב"שמים" והן ב"שאל" - נמצא הקב"ה, ובמילא, אין הגשמיות יכולה לברוח ולהינתק מהרוחניות.

אלא שעל כך נשאלת השאלה: איזו שייכות יש לו עם רוחניות?! והמענה לזה - "שיש בו כוח התשובה":

ענינה של תשובה הוא - כפירוש אדמו"ר הזקן²⁹ - מלשון "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה"³⁰, שעל-ידי עבודה זו שבה הנשמה למקורה, אף-על-פי שבשעת מעשה קשורה היא בגוף; וכיוון שהנשמה קשורה עם הגוף ומתפעלת ממקרי הגוף³¹ - הרי כשהנשמה מתעוררת בתנועה של "תשוב אל האלקים", לוקחת היא עמה גם את הגוף.

ובשביל זה אין צורך בריבוי זמן וכמה וכמה עניינים, אלא עניין זה יכול להיות "בשעתא חדא וברגעא חדא"³²; אם רק ישנה הזזה ("אויב נאָר ער גיט

22) שו"ע אדה"ז או"ח סתרכ"ב ס"ד.

23) שה"ש ג, יא. וראה תענית כו, ב (במשנה) ופרש"י.

24) שלח יד, כ. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 570 הערה 10. וש"נ.

25) אמור כג, מ.

26) תנחומא אמור כב.

27) [ראה לעיל בישיחה שם ע' 56 הערה 28].

28) תהלים קלט, ח.

29) לקו"ת ר"פ האזינו. ובכ"מ.

30) קהלת יב, ז.

31) ראה תניא פמ"ב (ס, ב).

32) זח"א קכט, סע"א.

ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים

משפט הגויים לעתיד לבוא

בהפטרות חג הסוכות נאמר ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים. ויש בזה ב' פירושים: פירוש אחד, ש"ועמדו רגליו" הוא המשפט שיהיה לעתיד לבוא. כי המשפט של דור המבול בעולם הזה היה בישיבה, כמו שכתוב "ה' למבול ישב", והמשפט שלעתיד לבוא יהיה בעמידה, וכמו שכתוב "ועמדו רגליו גו".

וזהו גם כן המשך הכתובים שבהפטרה, שבתחילה נאמר "ואספתי את כל הגוים גו" ויצא ה' ונלחם בגויים ההם כיום הילחמו גו" ועמדו רגליו גו" עד "והיה הוי' למלך על כל הארץ, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". ש"ועמדו רגליו" הוא עניין המשפט שישפוט את הגויים כו'. וכהמדרש (הובא בבחי' ע' מדריך כף רגל גו', עד שיבוא יום כו' ועמדו רגליו גו').

ופירוש הב' הוא: ש"ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים" מדבר על בחינה נעלית ביותר שיהיה לעתיד. הנה נאמר "ארץ זית שמן". וידוע ששמן מורה על בחינת חכמה, וזיתים שמהם עושים שמן מורים לבחינת מקור החכמה, והר הזיתים (שהוא המקום שבו צומחים זיתים) מקור הזיתים, הוא למעלה גם מבחינת זיתים, ו"על הר הזיתים" הוא למעלה גם מבחינת הר הזיתים. וזהו שאומר ועמדו רגליו גו' על הר הזיתים גו' ונבקע הר הזיתים, היינו, שלעתיד לבוא יתגלה גם בחינת על הר הזיתים.

וזהו גם-כן המשך למה שכתוב לאחר זה, "ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד", שבכדי שיהיה "ה' אחד ושמו אחד", כמו שאני נכתב אני נקרא, הוא דווקא על-ידי בחינה נעלית ביותר, ועד בחינת "על הר הזיתים".

והנה כל העניינים נמשכים על-ידי עבודה. וכן הוא גם בעניין "ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים", שזה נמשך על-ידי העבודה בבחינת רגליים. כמאמר "מטו רגלין ברגלין".

והעניין הוא, דהנה בזמן המקדש היה קיים היה אז גילוי אלוקות, ועל דרך זה היה גם לאחר החורבן, "ותותר - בימי רבי". ובזמן הגלות נאמר "סוכת דוד הנופלת" מדרגא לדרגא, לכן בתחילה היה עיקר העבודה והבירורים בבחינת חב"ד, שלכן התנאים ואמוראים היה עיקר עסקם בלימוד התורה, מה שאין כן בעבודת התפילה. ועד שהיו כאלו שהיו מתפללים רק פעם אחת בתלתי יומין וכו'. ובזמן שלאחרי זה, הנה אז עיקר העבודה היה בחג"ת "לית פולחנא כפולחנא דרחימותא", שהוא עבודה שבלב, עבודת התפילה. אמנם בזמן דעקבות משיחא שנפלה בחינת סוכת דוד עד בחינת רגליים ועקביים, שהיא בחינת עשייה, הנה עכשיו עיקר העבודה הוא בבחינת נה"י ובבחינת המעשה, בקיום המצוות בפועל, ובפרט במעשה הצדקה שהיא כללות כל המצוות (כמבואר באגרת הקודש).

וזהו לימוד זכות נפלא על דור זה, שכל ישראל שברור זה בכל המדינות מצטיינים ביותר בנתינת הצדקה, באופן שלא היה כן בדורות הקודמים, שעל-ידי עבודה זו מקימים את סוכת דוד מנפילתה, כמבואר באגרת הקודש שם. . ועל-ידי זה נמשך ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים, דמטו רגלין ברגלין, ועל-ידי זה נמשך העצם שלמעלה מבחינת גילוי. . שמצד גילוי "ועמדו רגליו גו" יהיה גם המשפט בגויים שהוא עניין הבירורים.

(קטעים ממאמר הללו את ה' תשל"א. ספר המאמרים מלוקט חלק א' ע' 103)

יום הכיפורים - כתור

בכתבי האריז"ל נאמר, שעשרת־ימית־שובה מכוונים כנגד עשר הספירות. ומפרש השל"ה, שיום ראשון מכוון כנגד ספירת המלכות, יום שני - יסוד, וכן הלאה (מלמטה למעלה).

אומר על כך כ"ק אדמו"ר הצמח־צדק:

לכאורה, נראה דחוק לומר ששני ימי ראש־השנה הם מלכות ויסוד, והימים שלאחריהם, שהם ימי חול, נעלים מהם. והנראה יותר, ששני ימי ראש־השנה הם חכמה ובינה, הימים שאחריהם - שבע המידות, ויום־הכיפורים - כתור.

(אור־התורה - דברים ג, עמ' א'תסא)

* * *

ומוסיף כ"ק אדמו"ר:

סדר זה, שלפיו יום־הכיפורים נעלה מראש־השנה, נראה יותר, כמבואר בכתבי האריז"ל ש"יום־הכיפורים בסוד הפנימיות וראש־השנה בסוד החיצוניות". וגם על־פי נגלה, הרי רק ביום־הכיפורים דומה כל יהודי למלאכי־השרת, ולא בראש־השנה.

(מהתוועדות שבת־קודש פרשת האזינו ה'תשמ"ז)

דרישה וקריאה

"דרשו ה' בהימצאו קראוהו בהיותו קרוב", ואמרו חז"ל: "אלו עשרה ימים שבין ראש־השנה ליום־הכיפורים".

"דרשו ה' בהימצאו" - הקב"ה נמצא אצל כל יהודי באופן של "מציאה", היינו שלא על־ידי עבודה, כמציאה הבאה בהיסח־הדעת. והעבודה המתאימה לכך היא - "דרשו": היות ש"מציאה" זו באה לאדם בהיסח־הדעת, נמצא שעדיין חסרות בה עבודתו ויגיעתו, ולכן עליו להשלים זאת באמצעות "דרישה" דוקא, המורה על השתדלות מאומצת.

"קראוהו בהיותו קרוב" - הקב"ה נמצא עם כל יהודי גם באופן של קירוב, וכל מה שמושפע לאדם מן השמים ניתן לו בסבר פנים יפות. והעבודה המתאימה לכך היא - "קראוהו": הקב"ה אכן מתקרב לאדם מצד עצמו, אבל ניתן לאדם להוסיף בקירוב זה על־ידי עבודתו. בעבודתו הוא "קורא" וממשיך את הקב"ה ממצב של העלם - לגילוי.

(מהתוועדות ו' בתשרי ה'תשמ"ז)

יום־הכיפורים בביאת המשיח

בערב יום־הכיפורים, בסעודת הבוקר, היה הרבי הרש"ב נ"ע משוחח בעניין מסויים בחסידות וב'עבודה'. על־פירוב היה תוכן העניין מוקדש לנושא: איך תהיה העבודה של ערב יום־הכיפורים בביאת המשיח. ופעם אמר: כשמשיח יבוא יהיה בעולם הזה הגשמי גילוי אור אלוקי, כפי שהדבר כעת בעולם האצילות. אז יראו את דבר־ה' המהווה ומחיה את המקום, וכך גם את דבר־ה' המהווה ומחיה את הזמן; בכל יום יאיר הגילוי האמיתי של היום. אז יאיר ה' ובתשעה ל'חדש" כפי שנאמר מפי הקב"ה.

(ליקוטי־דיבורים א, עמ' 264)

הלכות ומנהגי חב"ד

תורה⁸. ומצווה גדולה לקנות החזקת 'ספר ראשון'⁹.
כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג להחזיקו¹⁰.
שני אנשים כשרים פונים עם ספרי-התורה למקום
הש"ץ (המצטרף לבית-הדין). עומדים עם ספרי-
התורה בסמוך לו, ואין מקיפים את הבימה, ואין
עומדים איתם על הבימה¹⁰.
מתחילים: "ה' מלך, תגל הארץ".
"על דעת המקום... בישיבה של מעלה" צריך
הש"ץ (בלבד) לומר בקול נמוך, אך באופן שהעומדים
סביבו, שהם בית-דין, ישמעו¹¹.
פסוק "אור זרוע" - פעם אחת ובקול רם.
כל-נדרים: גם הקהל אומר זאת בלחש (אך באופן
שישמע לעומדים בסמוך), עם הש"ץ¹².
"ויאמר ה' סלחתי כדברך" - אומר הקהל ג' פעמים
ואחר-כך הש"ץ ג' פעמים¹³.
הש"ץ מברך 'שהחיינו' בקול רם, והקהל מברך
כל אחד לעצמו בלחש, ויזהרו לסיים קודם שיסיים
הש"ץ כדי שיוכלו לענות אמן אחר ברכתו¹⁴.
יש להכריז בבית-הכנסת, שמי שבירכו 'שהחיינו'
בשעת הדלקת הנרות - לא יברכה עתה¹⁵.
מחזירים את ספרי-התורה וסוגרים את הארון.
תפילת ערבית:
קבלת שבת. מתחילים 'מזמור לדוד'. כגוונא. חצי
קדיש. ברכו.
"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" - אומרים

ערב יום-הכיפורים

כדאי להדליק את 'נר החיים' בבית, כדי להבדיל
על 'נר ששבת'¹⁴.
לקראת היום הקדוש² מתעטפים בטלית כנהוג,
ומברכים עליה לפני השקיעה³.
אם יש שהות, יאמר כל אחד לעצמו (לפני פרקי
התהילים שקודם 'כל-נדרים') וידוי - 'אשמנו' ו'על-
חטא', וכן נהגו רבותינו נשיאנו⁴.

שבת-קודש

'בתשרי, יום-הכיפורים

ערבית:

אין מדקדקים לומר 'כל-נדרים' מבעוד יום⁵.
אומרים⁶ את תשעת מזמורי התהילים קטו-קכג
שקודם כל-נדרים⁷.
פותחין הארון ומוציאים לפחות שלושה ספרי-

1) ראה פסקי תשובות סי' תרכד הערה 29. (התקשרות תקלו
ע' 14).
2) יש להיזהר בדיני הרחקות דסי' קצה הן בלילה והן ביום
- שו"ע אדה"ז סי' תרט"ו ס"א.
3) ראה פסקי הסידור אות מב. ואין מסירין אותה בלילה, מפני
שהדבר ידוע שאין מתכוונים לשם ציצית, אלא כדי להידמות
למלאכים - ע"פ שו"ע אדה"ז סי' יח ס"ד.
4) לוח כולל-חב"ד, משו"ע אדה"ז סי' תרו"ט ס"ב, למרות שלא
נדפס במחזור. אדמו"ר מהורש"ב היה מאריך קצת בוידוי זה
(רשימות' ד, עמ' 17). הרבי היה אומר זאת בקביעות. אבל אין
אומרים 'תפילה זכה', 'אוצר' עמ' ר.
5) שם עמ' רב, למרות האמור בשו"ע אדה"ז סי' תרי"ט ס"ד.
6) בבית חיינו נהגו לנגן 'אבינו מלכנו' כשהרבי נכנס בר"ה
ובויה"כ ערב ובוקר, אבל בהתוועדות ר"ה תשד"מ (התוועדות'
תשד"מ ח"א עמ' 27) חידש הרבי, שבהתקרב מועד הגאולה
האמיתית והשלמה, שבה מודגש ש"המעשה הוא העיקר", יש
להימנע מלנגן 'אבינו מלכנו' בזמן שאין אומרים זאת בפועל
בתפילה, עיי"ש.
7) שם עמ' רביג. פעם אחת הורה הרבי לנגן 'ופרצת'.

8) 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' כא.
9) סידור אדה"ז. וב'המלך במסיבו' שם עמ' כב, שניתן לסדר
'מכירה פומבית' גם על שאר הספרים.
10) 'אוצר' שם.
11) קובץ יגדיל-תורה (ג.י.) גיליון ב עמ' נב בשם הרבי.
12) שו"ע אדה"ז סי' תרי"ט ס"ג.
13) ספר-המנהגים עמ' 63.
14) שו"ע אדה"ז שם ס"ח.
15) ע"פ ספר המנהגים שם.

בקול רם¹⁶.

אחר שמונה-עשרה בלחש: ויכולו. מגן אבות, ובו אומרים "המלך הקדוש", והותמים "מקדש השבת". 'יעלה תחנונו', וכל הסליחות והווידויים. אין אומרים 'אבינו מלכנו'.

לדוד מזמור. קדיש תתקבל. מזמור לדוד ה' רועי. חצי קדיש. ברכו. עלינו. קדיש יתום, ארבעה מזמורי תהילים א"ד (באמירת שמות הוי"ה שבהם, מכוונים שניקוד כל שם הוא כמו בתיבת 'פְּבִרִית', כנדפס במחזור), קדיש יתום. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנהיג לומר אחר-כך את כל התהילים (מפרק א והלאה, אף שכבר אמרו קודם את הפרקים א"ד)¹⁷.

קריאת-שמע שעל המיטה - כמו בכל שבת ויום-טוב. 'ברוך שם...' - בקול רם. אין אומרים תחנון ו'על חטא'¹⁸.

קודם השינה אומרים תשעה מזמורי תהילים: כבד-קלב¹⁹.

מי שנאלץ לאכול ביום-הכיפורים²⁰, אינו מקדש

ואינו צריך לבצוע על לחם משנה. אבל אומר בברכת המזון 'יעלה ויבוא', ואומר "ביום-הכיפורים הזה, ביום סליחת העון הזה, ביום מקרא קודש הזה"²¹.

מחנכים את הילדים (בנים ובנות) - הבריאים מגיל תשע והכחושים מגיל עשר - להתענות לשעות. ובזמננו אין מדקדקים שיתענו בני שתי-עשרה ובנות אחת-עשרה כל היום²². מה שנהגו המון העם לענות את התינוקות בליל יום-הכיפורים ואף כשצריכים לאכול מונעים זאת מהם - טעות היא בידם²³.

ילדים הזקוקים לאכילה ביום הקדוש, יש להשיג עליהם שלא יאכלו אכילה גסה, ושיברכו כדין²⁴. היוצא לבית-הכיסא בליל יום-הכיפורים אחר התפילה, ייגע במקומות המכוסים כדי שיצטרך ליטול ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו ולברך 'אשר יצר' בידיים טהורות. אבל ביום, די בכך שעשה צרכיו, אף לקטנים, כדי ליטול כאמור, מכיוון שצריך להתפלל אחר-כך²⁵.

שחרית:

ייטול ידיו רק עד סוף קשרי אצבעותיו. לאחר שניגב ידיו, מעביר המגבת על-גבי עיניו, להעביר מהן חבלי שינה. אם עיניו מלוכלכות, מותר לרחצן

16 שו"ע אדה"ז שם ס"ט.

17 'אוצר' עמ' ריב"ג [בס' שבח-המועדים עמ' 46 הביא שהוא מנהג ותיקין, משל"ה מסכת יומא], ושם: שהרבי היה יושב במקומו ומסיים התהילים עם הציבור, ובסיימו, נעמד ואומר היהירצון שלאחר אמירת תהילים בשבת ויו"ט. [יש מוסרים: לפעמים ראו שעמד ופתח הסידור, וקרא ק"ש שעל המיטה עם הפרקים שלפני השינה, ואז יצא מביהכ"נ]. בצאתו, כמדומה שאינו מאחל 'גמר חתימה טובה' וכדומה.

18 ספר-המנהגים עמ' 59. במחזורים דלהלן בהערה הבאה, נדפס לומר נוסח 'ריבון העולמים' בסוף ק"ש, ואכן י"א (בשם הרה"ח רש"ח קסלמן ע"ה) זאת גם בשבת ויו"ט, מפני שהזכרת העון שם אינה אלא סיפור דברים. כיוון שאין משכימים לתיקון חצות, צ"ל עד 'ובבטח', ואח"כ כנראה: "כי אתה... שומע תפילה", ואולי גם פסוק "תורה ציווה..." אבל מסתמא לא 'אעירה שחר'.

19 ספר-המנהגים עמ' 54. משמעות 'קודם השינה' (ולא 'קודם קריאת-שמע שעל המטה') היא, לכאורה, בזמן הקרוב ביותר לשינה (לפי אדה"ז שאין מפסיקין במאומה בין ברכת 'המפיל' לשינה). ובמחזור, ש' הוצאת קה"ת כפר-ביד, ימי הסליחות תשמ"ז ושלאח"ז, נדפסו המזמורים הללו לפני ברכת 'המפיל'. וראה לעיל הערה 15.

20 לענין שיעורי (כמויות וזמני) אכילה לחולה וכו' ביום-הכיפורים - ראה 'שיעור מקווה' עמ' קפא. 'מדות ושיעורי תורה' עמ' רמט. ומאחר ו-30 סמ"ק אינם 30 גרם (ראה קובץ יגדיל-תורה, ברקלין, גיליון סה סימן סד), הרי ממוצע-הצפיפות בלחם לבן הוא 0.4 (12 גרם), בלחם אחיד 0.6 (18

גרם), וניתן ורצוי לדחוס את הלחם וכד' לכלי-המדידה ככל האפשר. ובפירות וירקות המשקל שווה בערך לנפח.

21 שו"ע אדה"ז סי' קפח סי"א; תרי"ח סי"ח (בשער-הכולל פל"ד ס"ט כ' שבסידורו פסק שלא לומר זאת, אבל בפסקי הסידור אות קפה נחלק עליו). ואם שכח לומר 'יעלה ויבוא', ונוכר אחר שסיים ברכת 'בונה ירושלים' - לא יחזור (קיצשו"ע סי' קלג סי"ח. משנ"ב סו"ס זה).

22 שו"ע אדה"ז סי' תרט"ז סי"ה וסי"א.

23 אלף-המגן למט"א סי' תרט"ז ס"ק ה.

24 אג"ק אדמו"ר מהר"י צ"ח עמ' ב.

25 שו"ע אדה"ז סי' תרי"ג ס"ד-ה. העירני ח"א ששם מדובר על היוצא לצרכיו סתם, אבל היוצא מבית-הכסא חייב מדינא בנט"י במים (כנפסק במהד"ק סי' ד סי"ח [אף שאי"ז אוסר עליו לברך במצבו - ראה סדר ברה"נ בסופו]. משא"כ הטיל מים ולא שפשף ואף יצא לגדולים ולא נגע בידו לא נוכר שם, כיוון שאינו אלא משום 'הכון' לתפילה, כמבואר כאן, וראה גם סי' ז ס"ב וסי' צב ס"ג) ולכאורה תלוי בפלוגתא אם בית-הכסא דינן יש לו דין ביה"כ קבוע לענין זה (ראה הנסמן בשו"ת יביע אומר ח"ג חאו"ח סי' ב), ויש לברר אם המחמיר בזה רשאי להקל ברחיצה ביה"כ.

להעביר הלכלוך ולא יותר²⁶.

הכהנים נוטלים ידיהם עד פרק הזרוע²⁷.

אין מברכים "שעשה לי כל צורכיי"²⁸.

"כל מי שמכוון בעת התחלת 'אדון עולם', כתב ר' יהודה חסיד רוב האי גאון רוב שרירא גאון, 'ערב אני בדבר שתפילתו נשמעת, ואין שטן מקטרג על תפילתו, ואין לו שטן ופגערע בראש-השנה ויום-הכיפורים בתפילתו, ואויביו נופלין לפניו'²⁹."

הרבי עמר באמירת הפיוטים 'האדרת והאמונה' ו'לא-ל עורך דין' בחזרת הש"ץ.

"אבינו מלכנו, זכור רחמיך" בכל תפילות היום³⁰.

בסיום חזרת הש"ץ (אין אומרים 'אבינו מלכנו'):

קדיש תקבל. שיר של יום ליום השבת, הושיענו, לדוד ה' אורי, קדיש יתום.

קריאת התורה: בפתחת הארון להוצאת ספר-תורה אומרים שלוש פעמים "ג מידות, ואחר-כך ריבוננו של עולם", ככתוב במחזור.

מוציאים שני ספרי-תורה. בספר הראשון קוראים לשבעה עולים בעבודת היום שכפרשת אחרי, מניחים את הספר השני ואומרים חצי קדיש, הגבהה וגלילה. בספר השני קוראים למפטיר כפרשת פינחס: "ובעשור לחודש", הגבהה וגלילה. הפטרה: "ואמר סולו סולו".

קוראים בתורה, חוץ מן המפטיר³¹, בניגון המיוחד

לימים הנוראים, וכן גם באמירת 'זיעזור', קריאת

העולים לתורה, ברכות התורה, ו'מי שבירך'³².

לאחר ברכות ההפטרה: יקום פורקן הראשון והשני, מי שבירך. הזכרת נשמות.

הזכרת נשמות: בהזכרת נשמות אומרים "בן/בת פלונית"³³.

מי שיש לו אב ואם - יוצא מבית-הכנסת בזמן הזכרת נשמות³⁴. אָבֵל (רח"ל) בשנה הראשונה למות אביו או אימו, נשאר בבית-הכנסת, אבל אינו אומר 'זכור'³⁵. אחר-כך אומרים "אב הרחמים". גם מי שאינו מזכיר נשמות יכול לומר "אב הרחמים"³⁶.

אם יש מילה בבית-הכנסת, מלים קודם 'אשרי'. ומברכים על הכוס ומטעימים לתינוק הנימול, חוץ ממה שנותנים לו לטעום כשאומרים "ברמיך חיי". אם המילה מחוץ לבית-הכנסת - יחזירו את ספר-התורה לארון הקודש לפני שיוציאים³⁷.

ונתנה תוקף: (באמירת פיוט זה עמד הרבי רגילים בין אנ"ש: הש"ץ מתחיל בקול, והקהל אומר את שני הקטעים הראשונים - עד "ומי

31 ודלא כמנהג העולם, 'אוצר' עמ' רכ.

32 הנוסח ב'מי שברך' זה היום: "מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב, הוא יברך את (פלוני בן פלוני) בעבור שעלה לתורה לכבוד המקום ולכבוד התורה ולכבוד השבת ולכבוד יום-הכיפורים, בשכר זה הקדוש-ברוך-הוא ישמרו ויצילו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה, וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו עם כל ישראל אחיו, ונאמר אמון" (שער הכולל פכ"ו ס"ה, 'אוצר' שם. והעיר, שפע"י יש לברר מדוע (ואם?) ברה אומרים "יום הדין").

33 סידור 'תורה אור' עמ' 259, 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' קסו. כה"ח סי' רפד ס"ק לו ע"פ זוהר ח"א פד,א.

34 קיצור שו"ע קלג,בא. ולכאורה גם מי שיש לו הורים ונפטר לו רח"ל בן אב בת נשאר לומר זכור, ועכ"פ כשאין אחרים שיאמרו עבורם, ועיין.

35 הוראת הרבי בחוברת 'תוכן עניינים' - לה"ק - גיליון נו, חג הסוכות תשכ"ה (והיא 'משנה אחרונה' כלפי המובא בשערי הלכה ומנהג' יו"ד עמ' שפג "לומר באופן שלא יהיה ניכר", וחבל שנשמטה שם), הובאה בשלמותה ב'אוצר' עמ' רכא,ב.

36 הוראת כ"ק אדמו"ר מהר"י צ"ג ע"ע - 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' נח. ושם, שפעם בשנת תשי"י הורה הרבי למזכיר הרי"ל שי' גרונר שיאמר זאת.

37 לוח כולל-חב"ב, ע"פ שו"ע אדה"ז סי' תרכ"א ס"ה. (מש"כ שם לומר איהו מזמור, צ"ע, שהרי הש"ץ אומר פסוקי 'ידעתי...! לפני הקדיש).

26 שם ס"ב ג. לענין נט"י - גם ספר-המנהגים עמ' 59, וביאורו בא"ק ח"ג עמ' קמז.

27 לקו"ש ח"ט ס"ע 386, ממט"א תרי"ג ס"ח (ובסי' תרכ"א סי"ז, **שהלויים** נוטלים רק עד סוף קשרי אצבעותיהם) וראה אלף-למטה תרי"ג ס"ק ט, שבח-המועדים עמ' 50 וש"נ.

גם בנטילת ידיים שחרית יטלו הכהנים עד פרק הזרוע (כדעת הקיצור שו"ע סי' קלג ס"ז - הוראת הרבי, 'אוצר' עמ' ריז. וראה דיון בזה בקובץ 'הערות הת' ואנ"ש' כפר"ח ב"ד, גיליון קעב עמ' 31-28), ומ"מ יטלו ויטלו ידיהם לסירוגין במוציא יוהכ"פ (לקו"ש שם).

28 סידור אדה"ז. ראה סקירה בנושא זה בס' 'חקרי מנהגים', עמ' קפה, וש"נ.

29 ד"ה אדון עולם תש"ג ס"ס א - ספר המאמרים תש"ג עמ' 11 "איתא בספר אליה רבא סי' מו ס"ק טו בשם המהרש"ל ז"ל "מצאתי, כל מי...". אך לא תפרש מתי יש לכון, ולפי המבואר בסד"ה זה, העניין שייך במיוחד לימים אלו.

30 ספר המנהגים, מחזור השלם. הטעם שאומרים זאת אף בשבת כשאר הסליחות והתחנונות, כיוון שהוא מנוסח הברכה (משא"כ 'אבינו מלכנו' הנאמר כעניין בפ"ג) - שו"ת הריב"ש סי' תקי"ב, שהוא מקור דברי הרמ"א סי' תרי"ט ס"ג ושו"ע רבינו שם סי"א, הובא בביאור הגר"א שם ס"ק ט.

נשיא דורנו: בכריעה - תחילה כריעה על ברכיו וגודלי רגליו. אחר-כך, על גודלי ידיו, וההשתחוואה (מתרומם מברכיו. במצחו מגיע עד הרצפה, ונשאר עומד על אצבעות רגליו וגודלי ידיו)⁴².

יש אומרים שראו שהרבי נהג לומר בכל שבת את 'ולקחת סולת' ואת שש הזכירות לפני שיעור התהילים (ודלא כנדפס במחזור השלם).

לאחר מוסף - תהילים כ', יום יו"ד בחודש, והפרקים קלג'קמא. קדיש-יתום.

בין תפילת מוסף לתפילת מנחה מפסיקים. אם אפשר, לכל הפחות שלושת רבעי שעה⁴³.

מנחה: וידבר וקטורת. אין אומרים 'אשרי' וזבא לציזין', ולא 'ואני תפילתי'.

קריאת התורה במנחה - בנגינת הטעמים הרגילה⁴⁴.

אין נשיאת כפיים במנחה⁴⁵, והש"ץ אומר: "אלוקינו ואלוקי אבותינו, ברכנו..."

אין אומרים 'אבינו מלכנו' ולא פסוקי 'צדקתך'. קדיש תתקבל, לדוד ה' אורי, קדיש יתום, ואין אומרים 'עלינו'.

נעילה: זמן תפילת 'נעילה' מתחיל כשהחמה בראש האילנות, היינו קרוב לתחילת השקיעה⁴⁶.

לפני 'אשרי' פותחים את הארון, ונשאר פתוח עד אחרי התקיעה⁴⁷.

בחצי קדיש שלפני תפילת נעילה ובקדיש תתקבל

ירום". אחר-כך חוזר הש"ץ בקול מ"כבקרת" עד "ומי ירום", ואז אומר הקהל בקול רם "ותשובה... הגזירה", והש"ץ חוזר זאת בקול רם. שוב אומר הקהל "כי כשמך... וכחלום יעוף", והש"ץ אומר (או על-כל-פנים מסיים) את הקטע בקול, ואז אומר הקהל בקול רם "ואתה הוא... וקיים", והש"ץ חוזר זאת בקול רם, ואז אומר הקהל "אין קצבה" עד גמירא. הש"ץ מסיים את הקטע בקול, ומתחיל "כתר"³⁸.

ואנחנו כורעים: מכינים מגבות וכדומה כדי לפורסן, להפסיק בין פני המשתחווים ב'עלינו'³⁹ וביהכהונים לבין הקרקע.

סדר עבודה: בשנים הראשונות, עמד הרבי ב'סדר העבודה', וישב רק לאמירת פיוט "כאוהל הנמתח".

"אתה כוננת" צריך הש"ץ לומר כך: להכריז 'אתה', להפסיק קימעה, ואחר-כך להמשיך ולומר "כוננת עולמך"⁴⁰.

"מה שאומרים בסדר עבודה... חטאו, עוו, פשעו... בני ישראל' - אנו מדמין עצמנו כאילו אנחנו אותן 'בית ישראל', ויפה עושים המכים על ליבם כדרך שעושים באמירת 'אשמנו'⁴¹.

לאמירת 'יהכהונים' עמד הרבי ממקומו (וכן לקטעים נוספים, גם בשנים שישב ברוב 'סדר העבודה').

הוראת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לכ"ק אדמו"ר

38 המתפלל במניין (נוסח פולין) שאומרים 'כתר' בכל תפילות היום, לכאורה יענה עמהם כנוסחתם, וע"פ פשטות לשון האריז"ל "לומר כל נוסח הקדושה עם הש"ץ מלה במלה" (שו"ע אדה"ז סי' קכה סו"ס א. וראה בס' הפסק בתפילה עמ' פ. וע"ע בשו"ת יביע אומר ח"ו האו"ח סי' י' סוף אות ד).

39 הנה 'עלינו' הוא חלק בלתי-נפרד מהתפילה (וכש"כ בר"ה), ולפלא שנפוץ שלאחר הכריעה הש"ץ והציבור מסיימים אותן

בלחש. ולפי הלשון במחזור השלם אודות הפסוקים שאומרים "כקבלה מהרוקח" ברור שהש"ץ ממשך נוסח עליו בקול, ואז אומרים זאת הציבור בלחש (אמנם במהרי"ל ובד"מ ש"ל לאחרונה מכת"י ודפוסים ראשונים לא הביאו כלל נוסחא כזו - שמקורה בתיקון השער הכולל פ"ג ס"ק יג - אלא כהנוסח בקצת מחזורים ובמהרי"ל שדחה שם, שכאשר **הקהל** אומר הוא אלקינו, יאמר הש"ץ פסוקים אלו. ואולי היה המנהג שלאחר שהש"ץ מסיים לאומרו בקול, אומרים זאת הציבור, ואז יאמר אותן פסוקים. וע"ע).

40 סה"ש תש"ד עמ' 26-25.

41 שו"ע אדה"ז סי' קיג סו"ס ג.

42 'רשימות' ד' עמ' 10. וראה 'אוצר' עמ' 59.

43 ספר-המנהגים עמ' 59.

אדמו"ר מהורש"ב ואדמו"ר מהוריי"צ למדו ביוהכ"פ את כל משניותיהם הקבועים, גם השיעורים בנגלה, אבל על לימוד משניות וגמ' מסכת יומא כתב הרבי: "לא ראיתי שרבים נוהגים כן... אפילו לא **מספר** (מ' בחיריק ופ' בקמץ) ניכר כלל. ובדבר הרגיל ונעשה בפרסום, לא ראינו - ראיה" (זאת למרות האמור בשו"ע אדה"ז תרכא, טז) - 'אוצר' עמ' רלא-ב.

44 'אוצר' עמ' רלג.

45 יש לברר אודות הי"ג מדות הנאמרות בקטע "יום קוראי בשמך" שבסיום ה'סליחות' בחזרת הש"ץ דמנחה, שנדפסו באותיות רגילות ולכן אין אומרים אותן בקול יחד כנהוג תמיד באמירת י"ג מדות (והרי זה דבר הנאמר בציבור דווקא).

46 שו"ע אדה"ז סי' תרכ"ג ס"ב.

ראה בסה"ש תורת-שלום עמ' 35, שתפילת נעילה מקבל כל אחד מישראל מלמעלה כוחות מחודשים לגמרי, כוחות גשמיים ומכל-שכן רוחניים, עיי"ש.

47 ספר-המנהגים עמ' 64. לוח כולל-חב"ד.

מוצאי יום־הכיפורים:

כתב כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "המנהג 'שהש"ן במוצאי יום־הכיפורים צריך להיות מי שיש לו אב ואם' - לא ראיתיו. ובבית־הכנסת כאן אין נוהגין כן"⁵⁷.

תפילת ערבית⁵⁸ והכרלה - בקיטל וטלית, אבל בכובע, והטלית על הכתפיים⁵⁹.

מי ששכח ואמר 'המלך הקדוש' או 'המלך המשפט' אינו חוזר⁶⁰, אבל אם אמר 'זכרנו לחיים' פוסק ומתחיל 'מלך עוזר', ואם כבר אמר 'וכתבנו בספר החיים' - גומר תפילתו, ומתפלל שוב בתורת גרבה⁶¹.

במוצאי יום־הכיפורים אומרים: 'גוט יום־טוב'. ובליובאוויטש, באולם הקטן, הכריזו זאת⁶².

"מי שכבה נרו ביום־הכיפורים... תקנתו שידליקנו שוב במוצאי יום־הכיפורים ולא יכבנו עוד אלא יניחנו לדלוק עד גמירא, וגם יקבל עליו שכל ימיו לא יכבה נרו במוצאי יום־הכיפורים, לא הוא ולא אחר, אלא יניחנו לדלוק עד גמירא"⁶³.

צום יום־הכיפורים הוא כ"ו שעות⁶⁴, ויש להקל בזה ולצום קצת יותר מכ"ה שעות⁶⁵.

קודם הכרלה וקידוש לבנה צריך ליטול ידיים

שאחריה, אומרים "לעילא ולעילא מכל"⁴⁸.

בנעילה אומרים "חתמנו" (במקום "כתבנו"), ו"חתום" (במקום "וכתוב"), "ניזכר ונחתם" (במקום "ניזכר ונכתב").

בנעילה יש לומר - "שבתות... כס", כמו במנחה⁴⁹.

אומרים "היום יפנה" גם אם כבר העריב היום⁵⁰. בפיוט "ה' ה' - אזכרה אלוקים ואהמיה", כמדומה שאומרים י"ג מירות רק בפעם הראשונה (ולא כפזמון בין בית לבית).

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נהג לומר "ואוצרך הטוב לנו - תפתח", עם הפסק לפני תיבת "תפתח", ו"לנו" נמשך למעלה⁵¹.

אין נשיאת כפיים, אפילו עוד היום גדול⁵². אומרים 'אבינו מלכנו', אפילו כשחל יום־הכיפורים בשבת, ואומרים "חתמנו".

באמצע קדיש תתקבל, אחרי 'דאמין בעלמא ואמרו אמן', מנגנים 'מארש נפוליון'⁵³, ואחר־כך תוקעים תקיעה אחת⁵⁴.

מעיקר הדין מותר לתקוע אפילו בין השמשות⁵⁵. אבל כמה פעמים אירע בבית־המדרש של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, שהש"ן סיים תפילת נעילה לפני צאת הכוכבים, והאריך כ"ק אדמו"ר בניגון "אבינו מלכנו" וניגון 'מארש נפוליון' עד צאת הכוכבים⁵⁶. ומאחר שהמון העם סומכים על התקיעה ומסיימים מיד אחריה את הצום, יש להזהר בכל מקום שלא לתקוע לפני צאת הכוכבים.

(48) ספר המנהגים.

(49) ספר־המנהגים, מחזור השלם.

(50) ספר המנהגים.

(51) שמועות וסיפורים ח"א עמ' קז, וכך מפוסק ומוסבר גם בסה"מ תרפ"ז ס"ע כא. ובלקו"ד ח"א דף נט,א איתא מהאי־טעמא לעשות אתנחתא אחר תיבת 'ואוצרך'.

(52) ספר־המנהגים (שו"ע אדה"ז סי' תרכג סי"ח, כדעת הרמ"א שם). וראה 'אוצר' עמ' רמ. וצ"ע שבלוח כולל־חב"ד מזכיר 'נשיאת כפיים' (כדעת השו"ע וכו' ומהגה ירושלים, אף שבפועל גם שם אין אנ"ש נוהגין בזה. וראה נטעי גבריאל ר"פ סה. 'התקשרות' גיליון תרמ"ט עמ' 16).

(53) ספר־הניגונים, ניגון קע.

(54) ספר המנהגים.

(55) שו"ע אדה"ז סי' תרכג סעיף יא.

(56) 'אוצר' עמ' רמב, והוא מלוח חב"ד תשנ"ג.

(57) אג"ק ח"ג עמ' רכ. המענה בא לשלול מנהג שהיה רווח בין אנ"ש - 'אוצר' עמ' רמה.

(58) המתפלל במניין מנוסח אחר, ומייד אחרי 'תתקבל' מתחילים ערבית - לכאורה עליו לסיים תחילה את 'אין כאלוקינו', 'עלינו', 'אל תירא' ו'אך צדיקים', ואת ט' פרקי התהילים, ורק אחר־כך יתחיל להתפלל ערבית - למרות שעל־ידיה הוא מפסיד את הקשר בין 'ברכו לברכות ק"ש (ראה שו"ע אדה"ז סי' נד ס"ג. משנ"ב סי' רלו ס"ק א). זאת ע"פ מנהגנו שאין "מהפכן הצינורות", וק"ו כאן, שהרי תפילת ערבית שייכת כבר ליום הבא.

(59) ספר המנהגים.

(60) שע"ת סי' קיח ס"ק א. דה"ח סי' לג. מו. עב.

(61) קצוה"ש סי' כא ס"ד ובבדה"ש שם ס"ק ט.

(62) ס' המנהגים. בליובאוויטש - סה"ש תרצ"ו עמ' 155 (כאחד מ'המנהגים המקובלים, שיש להם יסוד').

(63) שו"ע אדה"ז סי' תרי ס"ח.

(64) סה"ש תש"ה עמ' 21. "ההטעם ידוע". והעיר הרבי שם: "כנגד שם הוי"ה - מרשימות שיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר". ונמצא ברשימות ד' עמ' 18, עיי"ש.

(65) אג"ק ח"י עמ' רצו (ע"פ המכתב המקורי, הגרש המופיע בו אחר תיבת "שלדידי", הוא טה"ד. וא"כ, תיבה זו משמעה: לדעת הרבי).

במוצאי יום-הכיפורים - סעודה חשובה⁷¹. עריכתה בהרחבה ממשיכה גשמיות על כל השנה⁷². טובלים פרוסת המוציא ברכש⁷³, אבל על השולחן שמים גם מלח⁷⁴.

אין מברכים "שעשה לי כל צרכי", עד למחר בברכות השחר⁷⁵.

הערב מתעסקים או על-כל-פנים מדברים על-דבר עשיית הסוכה⁷⁶.

ואמר הרבי: "רוב ישראל - ואני בתוכם - אינם נזהרים בזה במעשה בפועל, ויוצאים גם עתה ידי חובת העניין על-ידי דיבור בזה"⁷⁷.

באחת השנים ראו שהרבי חוזר הביתה הערב, ומיד בכניסתו לחדר, עוד בטרם פשט את הקיטל, ניגש לארון הספרים, הוציא משניות מסכת סוכה, והחל ללמוד דיני סוכה⁷⁸.

יום ראשון

י"א בתשרי

מחרת יום-הכיפורים נקרא "בשם השם" (ג'ט"ט נאָמען)⁷⁹.

משכימים לבית-הכנסת⁸⁰.

אין מתענים עד אחר אסר-חג. וחתן ביום חופתו - בין יום-הכיפורים לחג הסוכות, מתענה⁸¹.

שלוש פעמים לסירוגין עד פרק הזרוע, כמו נטילת ידיים שחרית ביום רגיל, אבל בלא ברכה. וגם הכהנים, שכבר נטלו ידיהם לנשיאת כפיים עד פרק הזרוע, אף אם נטלו אז לסירוגין, צריכים ליטול ידיהם כנ"ל⁶⁶.

הבדלה - יין, בשמים, נר, הבדלה. ומברכים דווקא על נר ששבת (שדולק מערב יום-הכיפורים). בבית מדליק עוד נר מהנר ששבת בביתו ומברך על שניהם. ואם אין בביתו נר ששבת יביא מבית-הכנסת, וידליק נר אחר ממנו ויברך על שניהם. ואם אי-אפשר, יברך על נר שהודלק מנר בית-הכנסת⁶⁷.

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע היה מדייק (רק בהבדלה זו) לעשות הבדלה בעצמו⁶⁸.

בכל השנה אין נותנים לאחר לשמות מהשיריים של כוס הבדלה (אלא-אם-כן בירכו עליו ברכת המזון), מה שאין כן במוצאי יום-הכיפורים אפשר לתת.

אחרי הבדלה מקדשים את הלבנה - בחגירת אכנט ובסידור [אבל לאו-דווקא בטלית וקיטל⁶⁹], ונכון לשטוף את הפנים ולנעול נעליים לפני-כן⁷⁰. אומרים 'זייתן לך'.

66 לצורך שלילת התפשטות הטומאה לאחר סור קדושת היום - לקו"ש ח"ט עמ' 386. עושים זאת רק כעת, עם תום שעות הצום, ולא לפני ערבית (וכיוון שעסוקים בתפילה, א"צ כלל ליטול ידיים אז). ה"רירין" דשחרית, אינם שייכים עתה (וראה רמב"ם הל' איסורי-ביאה פ"ט הל' לח), ולכן א"צ לשטוף פיו. 67 שו"ע אדה"ז סי' תרכד (ו'אפילו אם חלי יום-הכיפורים בשבת, אין מברך במוצאי שבת אלא על האור שהודלק מערב יום-הכיפורים, כדי להראות שיום זה הוא מקודש, ששבת מן האור). במוצ"ש רגיל אין צריך לחזר אחר האש, אבל במוצאי יו"כ אפילו כשחל בחול י"א שצריך לחזר אחריו (סי' רחצ, שו"ע אדה"ז סי' ב').

68 'אוצר' עמ' רמח. וראה במכתבו של הרה"ח הרי"ל שי' גרונר בכפר הב'ד', גיליון 918 עמ' 94.

69 ראה אופני הנהגה שונים ב'אוצר' שם.

70 לוח כולל-חב"ד. כנראה כדי לקיים קידוש לבנה בשמחה (כמ"ש ברמ"א סי' תכו ס"ב). ובת"ב הוסיף שם גם לשטוף פיו (וראה בנטעי גבריאל יו"כ פרק סח הע' ה שהביא מהרה"צ בעל ה'בית ישראל' מגור, שהתירעם על השוטפים פיהם במוצאי יו"כ, לאחר שהפה התפולל כל היום בקדושה. ובספרו על בין המצרים פרק פז סי' הביא מהחיד"א לרחוץ פניו וידיו לפני קידוש לבנה, ונט"י השמיט שם, למרות שבספרו על יו"כ שם הביא זאת מהב"ר איש-יחי בת"ב).

71 שו"ע אדה"ז שם ס"ט, 'המלך במסיבו' ח"א עמ' רמו. וראה 'אוצר' עמ' רנ.

72 לשמע'און עמ' 145 בשם כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע. וראה 'אוצר' עמ' רנא.

73 'היום יום' ח"ב (הוספות ל'היום יום' המתורגם ללה"ק - קטע מס' 21).

74 שו"ע אדה"ז סי' קסז ס"ח.

75 ספר המנהגים עמ' 59.

76 ספר המנהגים.

77 סה"ש תש"נ ח"א עמ' 41. וראה 'רשימות' שם. 'המלך במסיבו' ח"א עמ' רנא, ועוד.

78 מפ"י הרה"ח ר' דובער יוניק, בי"מ 246 עמ' 27.

79 ספר המנהגים, ועיי"ש בהערות.

80 לוח כולל-חב"ד, משו"ע אדה"ז שם ס"ד.

81 לוח כולל-חב"ד, משו"ע אדה"ז שם ס"ג, ומג"א סי' תקע"ג ס"ק ב.

יום שלישי י"ג בתשרי

עושים את הדפנות אפילו לכתחילה גם מדברים הפסולים לסכך. מנהגנו לעשות ארבע דפנות⁸⁶.

מרכים בסכך. אדמו"ר הזקן היה מצווה על כך: "סמך יותר! עוד יותר סמך!"⁸⁷. וכדי "שיהיו כוכבים נראים מתוכה" תוחבים מקל בעובי הסכך, ליצור נקב שיוכלו לראותן בעדו⁸⁸ והמכסים את הסוכה מפני הגשם בכיסוי פלסטי הצמוד לסכך מעליו, אין צריך להשאיר מאומה מלפני החג. אך אם יש חלל טפח ביניהם, או שהכיסוי הוא מתחת הסכך אפילו אין ביניהם חלל טפח⁸⁹, ידאגו שיישאר (מחוץ לחלק המגולל) טפח פרוס לפני החג, כדי שיהיו מותרים לפתוח את המכסה כשנכנסים לסוכה בחג).

אין מנהגנו לעשות רצפה מיוחדת לסוכה (אבל הבונים סוכם בגינה, ברור שחובתם להכין לה ריצפה מיוחדת כדי שיוכלו לאכול בה בשבת וביום טוב ללא חשש השקיה).

אין מנהגנו בנוי סוכה, לא תחת הסכך ולא על הדפנות.

בסוכת 770 (ובשאר הסוכות שבשכונת) רגילים לנהוג כבסוכת הרבי עצמו, שהיה בה רק היופי של הדפנות והסכך עצמם (והשתדלו להרבות בזה) ותו לא. אך בין אנ"ש בארה"ק נפוץ לתלות בד מסביב, ותמונת הרבי. וצ"ע.

ארבעת המינים:

אין מדקדקים לשלם עבור ארבעת המינים קודם החג דווקא.

קבלה בידינו מאדמו"ר הזקן להדר לברך על אתרוג מקלבריה. גם בימינו, שיש באה"ק ת"ו אתרוגים משתילי קלבריה, עדיין יש להשתדל לברך על האתרוגים מקלבריה⁹⁰.

מראה האתרוג צריך להיות צהוב (כמראה שעווה), ולא כהמדקדקים שיהיה מקצתו ירוק (ולכאורה אם יש אפשרות למשל לקנות צהוב שחסרונו הוא שיש

יום ההסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע, דור רביעי לנשיאי חב"ד (שנות הנשיאות: תרכ"ר-תרמ"ג), ומנוחתו כבוד בליובאוויטש, באוהל אביו כ"ק אדמו"ר ה'צמח-צדק⁸².

יום רביעי

י"ד בתשרי, ערב חג הסוכות

מרכים בצדקה בערב סוכות, ונותנים גם עבור יום-טוב (ובחור"ל עבור שני הימים ושבת-קודש).

עורכים מגבית ומחלקים את 'צורכי החג' לחג-הסוכות לאלו הנצרכים (כדומה ל'מעות חיטים' לחג-הפסח). וכן מחלקים ד' מינים (שצריכים להיות 'לכם'), ומה טוב להשתדל שלכל אחד ואחד תהיה סוכה משלו. בניית הסוכה:

סיפר הרבי: "כ"ק מו"ח אדמו"ר [מהוריי"צ] וכן אאמו"ר [הרה"ג והרה"ח המקובל ר' לוי-יצחק] לא עסקו בעצמם בעשיית הסוכה⁸³. אם כי מסופר שהרבי השתתף בעצמו בבניית הסוכה בביתו, עלידי זריקת כמה ענפים של סכך.

מכיוון ש"תשבו כעין תדורו" - צריכה להיות לכל משפחה סוכה לעצמה, בדוגמת מה שבכל השנה היא גרה בדירה משלה. ובפרט שגם עשיית הסוכה היא מצווה, ובכיוצא בזה "מצווה בו יותר מבשלוחו"⁸⁴. אין שום הידור שתהיה הסוכה מחוץ לבית דווקא, אלא אפשר להסיר את הגג ולהניח סכך⁸⁵.

82) תיאור ההסתלקות, ותצולם המצבה (החדשה) בס' 'ימי חב"ד' ביום זה. ביאר מעלת היום בשיחות הרבי, הובאו בס' 'הלכות החג בחג' עמ' 53 ואילך.

בהזדמנויות דומות הציע הרבי לנצל 'עת רצון' זו, כדי להוסיף: לימוד פרק משנה, עכ"פ של האות הראשונה מאותיות השם, לימוד מתורתו של בעל הילולא; בעבודת התפילה; בנתינת צדקה לענייני בעל הילולא וממלאי-מקומו; ולקיים התועדויות של שמחה, והחלטות טובות. ואם לא נעשה הנ"ל או חלקו בו ביום, יש להשלימו בימים הסמוכים (ראה 'התועדויות' תשמ"ז ח"ב עמ' 286, והוספות שם עמ' 292. לקו"ש חכ"א עמ' 276).

83) המלך במסיבו ח"ב עמ' נג.

84) לקוטי שיחות ח"כ עמ' 267.

85) אג"ק ח"ב עמ' סו.

86) ספר המנהגים, מנהגי חג הסוכות. וכן כל הכתוב להן בסתם לקוח משם.

87) 'לשמע או'ן' עמ' 20.

88) התועדויות תש"נ ח"א עמ' 164.

89) כיסוי מעל הסכך ללא חלל טפח אינו נחשב לאוהל (עין שו"ע אדה"ז סי' תר"מ ס"ו), אך מתחתיו אסור אפילו כשאין חלל כלשהו ביניהם, כדעת ה'לבושי שרד' שם (שוע"ר שם, ודלא כמ"ש המשנה-ברורה שם ס"ק כה בשם הפרי-מגדים).

90) אג"ק ח"ג עמ' קי וח"י עמ' צה.

מלמטה⁹⁷.

על הלולב עצמו עושים שתי כריכות. ומשתדלים ששתי הכריכות יהיו מכוסות בהדסים ובערבות, וגם, על-כל-פנים מקצת, הכריכה העליונה.

בנוסף לשתי כריכות הנ"ל (ואחרי עשייתן⁹⁸), אוגד את הלולב, ההדסים והערבות ביחד על-ידי שלוש כריכות. שלוש כריכות אלו צריכות להיות בתחום טפח אחד. נמצאו סך-הכול חמש כריכות.

רצוי לקנות לכל אחד ואחד מהבנים מגיל שש ומעלה ארבעת המינים כשרים כהלכתם⁹⁹ (וכמובן שלא להאחר הבר-מצווה יהיו ארבעת המינים מהודרים).

אם יש גג מעל הסוכה, יש לזכור לפותחו עתה¹⁰⁰. הדלקת הנרות: לכתחילה מדליקים אותם ככזמן הרגיל בערב-שבת.

כדאי ונכון שיתחילו [הבנות] להדליק פעם הראשונה ביום-טוב, שאז יברכו "שהחיינו" גם על התחלת קיום מצוות הדלקת נר יום-טוב¹⁰¹.

אם אפשר, מדליקים נרות יום-טוב בסוכה. ואין להכניסם הביתה אחרי ההדלקה [אמנם אם הסוכה קטנה ואין מקום לנרות, ובפרט אם יש חשש בטיחותי, יכולים להשתמש במשהו לאור הנרות ואחר-כך להעבירם (אם אפשר - רק חלק מהם) לחדר אחר, ואם אפשר, יש להשתדל שיהיה נר שבירכו עליו במקום שיראו אותו בעת ברכת הקידוש¹⁰²].

אחרי ההדלקה¹⁰³ מברכות "להדליק נר של יום-טוב" ו"שהחיינו". איש המדליק לא יברך 'שהחיינו'.

בו כתיי-עלים ('בלעטלאך'), שהזהירות מהם היא רק הידור-שלייפי, יש להעדיף את הצהוב. ולפלא שרבים מאנ"ש אין מקפידים על זה, ובפרט שכימים הסמוכים לחג יכולים למצוא צהובים לרוב.

לוקחים לולב שאין עליו כפופים (הכפיפה נקראת 'כפתורים' [= 'קנעפלאך']).

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ הקפיד שהשדרה תהיה באמצע הלולב ממש, ולא מן-הצד קצת; לולב ישר; שאינו דק; ושעליו מחוברים בקליפה מאחורי השדרה. הקפדה זו האחרונה ידועה לנו גם מהנהגת הרבי⁹¹.

בחג-הסוכות (וגם בשבת שבו) אסור להריח בהדס שבלולב. וטוב להימנע גם מלהריח באתרוג של מצווה. אם טעה והריח, לא יברך על הריח⁹².

סדר אגידת הלולב: מהדרים לאגוד את הלולב בסוכה ובערב יום-טוב. הרבי נהג לעשות זאת אחר חצות היום⁹³.

המהדרים - אוגדים בעצמם את הלולב. אין מוסיפים על אתרוג אחד, לולב אחד, שתי ערבות. אבל מנהג חסידים מקדמת-דנא להוסיף על שלושה הדסים. ו"כל המרבה - הרי זה משובח".

בשנים האחרונות עורר הרבי להשתדל להוסיף על שלושה הדסים - על-כל-פנים עוד שלושה, כנגד השלושה שמן-הדין⁹⁴. גם ההוספות בהדסים מתחלקות בשווה לצדדים⁹⁵.

אין משתמשים בסלים הקלועים לערבות ולהדסים, אלא בטבעות העשויות מעלי הלולב.

את כל הטבעות מכינים קודם שמתחילים לאגוד את הלולב⁹⁶.

ההדסים - אחד מימין הלולב (כאשר שידרת הלולב היא מול פני האוגד), אחד משמאלו ואחד באמצע, נוטה קצת לצד ימין. והערבות אחת מימין הלולב ואחת משמאלו.

משתדלים שהערבות לא ייראו כל-כך. קצותיהם התחתונים של הלולב, ההדסים והערבות מונחים בשווה זה ליד זה, ולא שיבלוט הלולב

97 שם.

98 שם עמ' רפז אות ע.

99 ראה שו"ע סי' תרנ"ז ונו"כ. קצות החושן סי' רמא ס"ק ד. שו"ת אגרות משה או"ח ח"ג סי' צה. חנוך לענר פכ"ה, וש"נ.

100 לבני חו"ל: יש לעשות היום עירוב תבשילין (פת כביצה ותבשיל כזית) כנדפס בסידור. יש להכין נר גדול ('נר-נשמה') כדי להדליק ממנו למחר ולש"ק (ואם צריך - גם את הנרות והפתילות לימים אלו).

101 סה"ש תש"נ ח"ב עמ' 481. שערי הל' ומנהג או"ח ח"א סי' קלח.

102 ראה שו"ע אדה"ז סי' רסג סי"ד. לקוטי שיחות חכ"ב עמ' 283.

103 שו"ע אדה"ז סי' רסג ס"ח.

91 'אוצר' עמ' רעא.

92 טושו"ע סי' תרנ"ג ונו"כ. סדר ברה"נ פיי"א ס"ח.

93 'אוצר' עמ' רפד.

94 התועדויות תשנ"ב ח"א עמ' 76. וראה 'אוצר' שם.

95 ראה 'אוצר' שם אות סב.

96 שם עמ' רפה.

יום חמישי

ט"ו בתשרי, א' דחג-הסוכות¹⁰⁴

רביעי בערב, ליל חג-הסוכות:
תפילת ערבית של יום-טוב.

שמחת החג, וגם שמחת בית-השואבה, מתחילות
מליל ראשון של חג-הסוכות. נוהגים לשיר, למחוא
כף ולרקוד [לא רק בחול-המועד, אלא] גם ביום-
טוב.

פעמים רבות דיבר כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו על
המבצע לבקר בבתי-כנסת (ולנסוע בחול-המועד
לערי-השדה) כדי לשמח בשמחת בית-השואבה
ושמחת החג בכלל. החל משנת תשמ"א היתה
ההוראה לערוך שמחה זו בחול-המועד "ברחובה
של עיר", וברוב עם הדרת מלך.

סדר הקידוש:

מקדשים בסוכה: "אתקינו" (דיום-טוב), "בורא
פרי הגפן", "אשר בחר בנו", "לישב בסוכה",
ו"שהחיינו".

קודם שהיה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו מברך
'לישב בסוכה', היה מביט בסכך.

מי שבירך 'שהחיינו' בשעת הדלקת הנרות
- לא יברכנה עתה. ברכת 'שהחיינו' בקידוש
בסוכה עולה גם על עשייתה ועל מצוות הישיבה
בה, ולכאורה יש לכוון על כך בשעת הברכה,
הן המקדש והן השומעים. איש שבירך (בטעות)
'שהחיינו' בהדלקת הנרות, אם הדליקן חוץ לסוכה,
יכוון לצאת כעת מאדם אחר שאומר 'שהחיינו', או
יברך בעצמו שוב ברכה זו בקידוש.

ביום-טוב דחג הסוכות טובלים פרוסת המוציא
בדבש, אבל על השולחן שמים גם מלח.

המסובים מברכים "לישב בסוכה" אחרי ברכת
"המוציא" (וכן ביום).

אף-על-פי שנשים פטורות מן הסוכה, בכל-זאת
אינן נמנעות מלאכול בה ולברך 'לישב בסוכה'.

בלילה הראשון של חג הסוכות חייבים
[האנשים] מן-הדין לאכול כזית פת בסוכה. ואפילו
ירד גשם, מקדשים בסוכה ומברכים 'לישב בסוכה'
ו'שהחיינו', אוכלים כזית וגומרים את הסעודה

בבית (ובשעת ברכת 'המוציא' יש לכוון לגמור
הסעודה בבית). ואם פסק הגשם אחר-כך, יש לשוב
לאכול בסוכה כזית פת (מבלי לברך שנית 'לישב
בסוכה') ולברך ברכת-המזון בסוכה. אם כשיורד
גשם נראה שהוא יפסק אחרי שעה או שעתיים,
צריך להמתין.

מנהגנו שלא לצאת מהסוכה באמצע הסעודה
גם כשיורד גשם, וגם במשך שאר ימי החג, במצב
כזה נכנסים לסוכה, מקדשים ואוכלים בה ומברכים
'לישב בסוכה', ללא פקפוק, וגם מתוועדים. וכן
נהג הרבי.

מברכים 'לישב בסוכה' רק על לחם או מיני
מזונות יותר מכביצה (כביצה: 54 סמ"ק. נפח קופסת
גפרורים רגילה, כולל האריזה, הוא כ-30 סמ"ק).
ומברכים תחילה 'המוציא' או 'מזונות' ואחר-כך,
לפני שטועמים, מברכים 'לישב בסוכה'.

המהדרים - גם מים אינם שותים מחוץ לסוכה.
אין מנהגנו לישון בסוכה.

בשולחן-ערוך אדמו"ר הזקן נפסק, שהנכנס
לסוכת חברו ל"שינה וטיול", מברך 'לישב בסוכה'.
והנכנסים לביקור קצר ומסתפקים אם זו קביעות,
משתדלים לכבדם במיני מזונות יותר מכביצה.

אין מנשקים את הסוכה בכניסה או ביציאה.

ממצוות שמחת יום-טוב לשתות בכל אחד
מימי החג רביעית יין, אך אפשר לצאת ידי חובה
בשתיית הרביעית מכוס הקידוש (גם בלילה).

שחרית:

משכימים ומקדימים לקיים מצוות לולב, ובפרט
בפעם הראשונה.

אסור לאכול לפני נטילת לולב. והבריאים אינם
טועמים, וגם אינם שותים מאומה לפני-כן.

נטילת לולב בסוכה היא מצווה מן המובחר,
ואפילו קודם התפילה מברכים בסוכה. וגם אם
יורדים גשמים, מצווה מן המובחר להמתין עד
שיפסק הגשם כדי ליטלו בסוכה.

כשנותנים את ארבעת המינים לאחר לברך, נכון
לומר בפירוש שהוא "במתנה על-מנת להחזיר"
[בספר המנהגים משמע, וכן נהג הרבי למעשה,
לומר זאת גם בחול-המועד], "והוא תועלת לנותן

104 מקוצר היריעה נשמטו רוב ההערות, אך רוב ההוראות
המעשיות הועברו מן ההערות אל גוף הלוח.

ולמקבל".

איטר יד נוטל את הלולב בימינו שהוא שמאל-כל-אדם, ואת האתרוג בשמאלו שהוא ימין-כל-אדם.

שררת הלולב צריכה להיות מול פני הנוטל. עומד כשפניו למזרח, נוטל את הלולב ביד ימין ומברך על הלולב, ומתחיל ברכת שהחיינו - כשהלולב בימינו והאתרוג בשמאלו. בסיום הברכה - מחברים אותם.

את הלולב ומיניו מחבר לשליש העליון של האתרוג, אשר אוחזו באלכסון קצת.

הנענועים: לדרום וצפון - לקרן דרומית מזרחית, קרן צפונית מזרחית. למזרח - לאמצע המזרח. למעלה - בהבאה מורידים תחילה מעט "המשכה בעולם", ואחר-כך מביאים אל החזה. למטה - בהבאה מעלים תחילה מעט "העלאת העולם", ואחר-כך מביאים אל החזה. למערב [דרך ימין] - שתי פעמים הראשונות לקרן מערבית דרומית, בפעם השלישית - לאמצע מערב. [הכיוון צריך להיות למזרח ומערב העולם, ולא שה"מזרח" הוא תמיד לכיוון ירושלים ככתפילה].

לכל צד - הולכה והבאה שלוש פעמים. בהבאה צריך להגיע עד החזה, "מקום שמכים באמירת 'אשמנו'".

גם ההולכה, כולל ההולכה הראשונה, מתחילה מן החזה. אחר כל הולכה מנענעים (מכסכים) את הלולב, ואחר-כך עושים את ההבאה.

ראש הלולב יהיה למעלה בכל הנענועים.

במשך כל הנענועים, האתרוג מכוסה ביד - חוץ מהנענוע האחרון, שאז מגלהו קצת. [עוד נהג הרבי:

היה מביא את ד' המינים אל מול החזה, ואחר-כך בתנועה נוספת היה מביאים ומגיעים אל החזה ממש.

בכל משך הנענועים עמד במקום אחד כשפניו למזרח. לא פנה לכיוון הנענועים, אלא בהפניית הידיים וחלק הגוף העליון.

בכל הנענועים המינים זקופים ובגובה החזה, מלבד הנענועים למעלה ולמטה, שבהם המינים זקופים, ורק הידיים מורמות לגובה הפנים או מושפלות למטה].

תפילת שחרית:

שמונה-עשרה של יום-טוב.

מי שלא הספיק ליטול לולב לפני התפילה "ואי אפשר לצאת מבית-הכנסת מפני הרואים", יברך עליו שם לפני ההלל, וב"אנא" שבסוף ההלל ינענע רק פעם אחת, כדלהלן.

הלל: אחר חזרת הש"ץ אומרים הלל שלם. לכל הדעות מברכים תחילה וסוף, וגם ביחיד (וכן גם בימי חול-המועד ושמחת-תורה).

באמירת הלל אוחזים את הלולב (ביד ימין), ולנענועים מצרפים אליו גם את האתרוג (ביד שמאל).

באמירת הלל (תמיד), כופלים הודו לה' אחר כל אחד מהשלושה פסוקים: "יאמר נא... כי לעולם חסדו", וגם ביחיד. דהיינו: הש"ץ מקריא: "הודו... והציבור [ולא הש"ץ] עונים בקול: "הודו", ואומרים בנחת "יאמר נא ישראל..."; הש"ץ מקריא: "יאמר נא ישראל... ", והציבור עונים בקול (והש"ץ עמהם בנחת): "הודו... ", ואומרים בנחת "יאמרו נא בית אהרן... "; הש"ץ מקריא: "יאמרו נא בית אהרן... ", והציבור עונים בקול (והש"ץ עמהם בנחת): "הודו... ", ואומרים בנחת "יאמרו נא יראי ה'... "; הש"ץ מקריא: "יאמרו נא יראי ה'", והציבור עונים בקול (והש"ץ עמהם בנחת) "הודו...".

הנענועים:

מנענעים את הלולב ומיניו ארבע פעמים בהלל: ב"הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", ב"אנא ה' הושיעה-נא", ובכפול ובין שני הנענועים ב"אנא ה' היה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו עושה הפסק כלשהו, כגון הנחת האתרוג, פיזור הרגליים, סידור הטלית על כתפיו וכדומה, וב"הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו" הראשון אשר בסוף ההלל. ואם בירך על הלולב בבית-הכנסת קודם הלל, אינו מנענע ב"אנא ה' הושיעה-נא" אלא פעם אחת.

סדר הנענועים: "הודו" - לדרום (הכיוון המדוייק לכל הצדדים - כנ"ל בברכת הלולב), "לה" - אינו מנענע (אבל מצרף אמירתו לאמירת מילת "הודו"), "כי" - לצפון, "טוב" - למזרח, "כי" - למעלה, "לעולם" - למטה, "חסדו" - למערב. "אנא" - לדרום ולצפון, "ה" - אינו מנענע,

"הושיעה" - למזרח ולמעלה, "נא" - למטה ולמערב. צ"ע איך מקיימים כראוי אמירה וענייה דש"ץ וקהל ב'הודר' וב'אנא', כשלמעשה כל אחד אומר ומנענע בקצב שלוו.

הושענות:

מוציאים ספר-תורה אחד, ועומד איתו ליד הבימה ומחזיקו. [בלוח כולל-חב"ד כתוב שאם לכולם יש לולבים, יניחו את ספר-התורה על הבימה. וע"ע]. ארון-הקודש נשאר פתוח עד גמר אמירת ההושענות.

[כמדומה שנהוג להקיף בבית-הכנסת גם כשמתפללים ביחיד].

באמירת ההושענות היה הרבי מחזיק את ארבעת המינים בשתי ידיו, ומצמידם לחזהו.

אומרים תיבת "הושענא" בראש כל ארבעת ה'אותיות' המקדימות (הושענא למענך אלוקינו... בוראנו...), וכן קודם כל 'אות' שבסדר אותו היום (הושענא למען אמיתך, הושענא למען בריתך... - כך נהג הרבי). באותיות שאומרן החזן בקול רם - שאז מקיפים בהן - אומרים 'הושענא' לפניהן ולאחריהן.

הושענות דיום זה: "למען אמתך".

מנהגנו שהש"ץ מתחיל לומר בקול רם מאות ס' או ע'. מדייקים לעשות היקף אחד שלם סביב הבימה, ומסיימים אותו באמירת אות ת'. ההקפות הן (נגד כיוון השעון) מזרח - צפון - מערב - דרום (מי שהתחיל ממקומו - ישלים סיבוב).

מי שאין לו ד' מינים - ייקח מאחר שכבר סיים ויקיף גם הוא. מי שאירע לו אָבֶל (רח"ל) בחג, אינו מקיף, וכן אָבֶל על אביו ואמו במשך כל י"ב חודש אינו מקיף. ויש לו לכבד בארבעת-המינים שלו אדם אחר שאין לו ד' מינים - שיקיף הוא.

את הפסוקים "כי אמרתי..." (ודומי, שבסוף כל הושענא) אומרים רק בהושענא-רבה.

בשנים האחרונות הורה הרבי לנגן "הושיעה את עמך..." בניגון הידוע.

את הפסוק "למען דעת..." שבסוף ההושענות, אומרים בקול רם כשמכניסים את ספר-התורה

להיכל.

מותר להחזיר לולב למים ביום-טוב, ואף להוסיף עליו מים (עד מחצית מהכמות הנמצאת), אבל לא להחליף את המים. לרוב נשמרים המינים כראוי ללא מים כשהם סגורים היטב בתוך נרתיק ניילון (שהוכן מערב יום-טוב, עם ריסוס קל של מים פנימה, ליצירת לחות).

קריאת התורה: 'אתה הראת'. בפתיחת הארון אומרים פעם אחת י"ג מידות. "ריבוננו-שלי-עולם", יהיו לרצון, ואני תפילתי (פעם אחת), וממשיכים כרגיל: "ברוך שמייה... ישועה ורחמים". מוציאים שני ספר-תורה, את הראשון מוליך הש"ץ, וקוראים בספר הראשון לחמישה עולים (ויקרא כב) "שור או כשב", מניחים ספר שני על הבימה ואומרים חצי קדיש. הגבהה וגלילה. קוראים למפטיר בספר השני (במדבר כט) "ובחמישה-עשר יום". הגבהה וגלילה.

הפטרת היום (זכריה יד): "הנה יום בא לה'", ומזכירים קדושת היום בכרכה אחרונה. אשרי. הש"ץ נוטל את ספר-התורה השני ואומר 'יהללו'. חצי קדיש. מוסף של יום-טוב.

נשיאת כפיים: הכול מכסים את פניהם בטלית, וגם את הילדים מכניסים תחת הטלית. גם ידי הכוהנים מכוסות בטלית.

הכוהנים מפנים את פניהם לשמאלם, לימינם ולאמצע, בכל אחת מהמילים: 'ברכך', 'וישמרך', 'אליך', 'ויחונך', 'אליך', 'לך', 'שלום'.

כשאומרים תיבת 'יברכך' - המתברך ראשו באמצע. ה' - מיסב ראשו לימינו. וישמרך - באמצע. יאר - לשמאלו. ה' - באמצע. פניו - לימינו, וכן הלאה עד לתיבת שלום - באמצע.

כשמזכירים הכהנים את השם, אין הקהל אומרים "ברוך הוא וברוך שמו", וכן אין אומרים "כן יהי רצון" וכדומה.

כשהכוהנים נושאים כפיהם במוסף של יום-טוב אומרים הקהל "ריבוננו של עולם..." - בשעה שהכוהנים מנגנים דווקא, אבל כשהכוהנים אומרים את התיבות, צריך לשמוע. כשמנגנים הכהנים לפני התיבה "וישם", אומר הקהל "ריבוננו של עולם... הצדיק". כשמנגנים לפני תיבת "לך" - "ואם... אלישע". כשמנגנים לפני תיבת "שלום"

הפסיקה הרגילה של רבותינו נשיאינו בזה היתה ע"פ נגלה (ולא ע"פ פס"ד אדה"ז בשו"ע מהרו"ת סי' א ס"ח, לפי המקום בו נמצאים בפועל). ראה הנלקט בקונטרס 'יום-טוב שני להעובר ממקום למקום' לונדון תשנ"ה, וכן ב'תורת מנחם' כד עמ' 145, ועוד. וע"ע.

ערבית: אתה חוננתנו. יעלה ויבוא.

אם שכח - בכל תפילות חול-המועד, או שנסתפק בזה, ונזכר לאחר 'ברוך אתה ה' של סיום הברכה, יסיים 'למדני חוקיך', יתחיל 'יעלה ויבוא' וימשיך כסדר. אם נזכר אחר סיום הברכה קודם 'מודים' - אומר זאת שם, וימשיך 'מודים' (ללא חזרת 'ותחזינה'). אם התחיל 'מודים' חוזר ל'רצה'. אם כבר סיים 'יהיו לרצון' האחרון, חוזר לראש התפילה. אם נזכר בשחרית מתפלל שנים - הראשונה לחובה, והשנייה לתשלומין.

הבדלה בסוכה. כשמבדיל על היין מברך אחר ברכת "המבדיל" גם "לישב בסוכה".

שמחת-בית-השואבה נעשית בשנים האחרונות כלילות חול-המועד בכל אתר ואתר בפרסום גדול וברחובה של עיר, בהשתתפות תזמורת וברוב עם. כמו-כן נעשית שמחה וכו' לנשים בפני-עצמן. המניחים את הלולב ומניו במים, מצווה להחליף בחול-המועד מדי פעם את המים, כדי שיישאר הלולב לח והדור.

במשך ימי חול-המועד מחליפים את ההרסים והערבות, כולם או חלק מהם, אבל אין לוקחים בכל יום ערבה חדשה.

מבצע תורה:

מכיוון שחול-המועד אסור במלאכה, וגם אין בו מצוות "חציו לכם" דיום-טוב, ו"לענגו" דשבת, לכן נשאר בו על כל אחד ואחד הציווי המלא של "חייב לעסוק בתורה יומם ולילה ממש" (מלבד זמני התפילה ומלבד שמחת יום-טוב [ומבצעיו], כמובן).

מבצע חינוך:

בהוראת כ"ק רבותינו, אדמו"ר מוהרי"צ והרבי

- "וכשם... לטובה". וכשהכוהנים אומרים תיבת "שלוש", מסיימים "ותשמרני ותחנני ותרצני". "אדיר במרום... - אומרים אחר עניית אמן, כשעדיין הטלית על הפנים.

קידוש:

"אתקינו" דיום-טוב, "אלה מועדי", וברכות "בורא פרי הגפן" ו"לישב בסוכה". המסובים מברכים "לישב בסוכה" אחרי ברכת "המוציא".

מבצע לולב:

הרבי הנהיג, אשר בימי חג הסוכות יוצאים עם הד' מינים לרחוב וכיוצא בזה, מקומות שם נמצאים בני ובנות ישראל לזכותם במצווה זו. גם במבצע לולב משתדלים שייטלוהו בסוכה. (וכן לכבדם במיני-מזונות, ולברך עמהם "לישב בסוכה").

ידועה הנהגת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, אשר הד' מינים שהוא מברך עליהם הוא מוסרם כדי שהקהל יוכל לברך עליהם. "מסופר על אחד הרה"צ (כמדומה מפולין) שהתנהג כן בקביעות, וכששאלוהו: והרי על-ידי המשמוש נוגעים בהעניין ד'הדר'? ענה, שאין לך 'הדר' [ותר] מזה, שכמה וכמה מבני-ישראל יקיימו בו מצווה נעלית זו!".

יום שישי,

ט"ז בתשרי, א' דחול-המועד¹⁰⁵

יום חמישי בערב - מוצאי יום-טוב:
ולעניין בן חול' הנמצא בארה"ק ולהיפק,

(105) **לבני חול':** ערבית דיו"ט. הדלקת הנרות: שלי-יום-טוב, ושהחיינו. סדר הקידוש בסוכה, הפעם: יין, קידוש, נר, הבדלה, זמן, לישב בסוכה. בהוצאת ס"ת בשחרית אומרים י"ג מדות פ"א, רבש"ע וכו', מוצאים ב' ס"ת וקוראים לה' עולים כדאמתול 'שור או כשב', בספר הב' למפטיר כדאמתול, הפטרה "ויקהלו אל המלך שלמה", אשרי, יהללו, מוסף כדאמתול, נשיאת-כפיים וכו'. מנחה של יו"ט. ערבית לשבת כפננים. מצרפים את חלת עירוב-התבשילין לחם-משנה בליל שבת וביום השבת (ואוכלים אותה ואת התבשיל בסעודת היום).

ספיקו של יום). וכיוצא בזה בכל ימי חול-המועד [ההתכתבות בין הגר"ב נאה ז"ל לבין הרבי בנדרון, נדפסה לראשונה במלואה ב'פרדס חב"ד' גיליון 16. אולם יש מרבני אנ"ש המחזיקים בהנהגה החדשה דווקא. דיון בנושא התקיים ב'התקשרות' אשתקד, גיליונות תר"מ - תרמ"ג, וראה גם בגיליון תרנ"א. ועל המרא-דאתרא בכל קהילה להודיע לכל הציבור שלו את הכרעתו עבורם בזה].

בקרבנות בתפילת מוסף אומרים בארץ-הקודש "וביום השני", "ומנחתם".

בכל ימי חול-המועד (כמו ביום-טוב), חייבים האנשים לשתות בכל יום רביעית יין, לקיים מצוות שמחת-יום-טוב.

בדבר ביקור בקברי צדיקים בחול-המועד - ניתן להתפלל שם על הצריכים לישועה, אף ש"הנפשות עולות למעלה ואינן מושגות".

מסעות-מבצעים:

במשך ימי חול-המועד יש לנסוע מחוץ לעיר לעורר יהודים בענייני תורה ומצוות, כולל הפצת המעיינות, ולדאוג לכך שיהיו גם שם ארבע מינים כשרים, כולל הוספה במניין ההדסים, לפחות עוד ג' הדסים; ומה טוב - לצרף לנסיעה גם את ה'אשת חבר', וכמו כן את הילדים, לחנכם גם בענייני הפצת המעיינות.

ברכת הדלקת הנרות: "להדליק נר של שבת-קודש", כרגיל.

נשיא דורנו, על המורים/ות לשמור קשר עם התלמידים/ות בימי חול-המועד.

מותר (ומצווה) לפתוח בית-ספר, ואם יש צורך - גם לכתוב, כדי להעסיק את התלמידים שלא יסתובבו ויבלו את זמנם בחוצות בימי חול-המועד.

שחרית:

היום (ומכאן ואילך) אין מברכים 'שהחיינו' על הלולב (וגם ב'מבצעים' - למי שכבר בירך על הלולב בחג זה).

אין מניחים תפילין בכל ימי חול-המועד. תפילה של חול, יעלה ויבוא. הלל, הושענות 'אבן שתיה', קדיש תתקבל. שיר-שלי-יום, לדוד ה' אורי, קדיש יתום.

מוציאים ספר-תורה וקוראים לארבעה עולים. ע"פ הוראת הרבי - נראה שיש לנהוג כמנהג הרווח באה"ק לקרוא לכל עולה את פרשת היום (היום - "ביום השני" ארבע פעמים, וכן הלאה), ולא כפי שהונהג ע"פ ההקלטה משיחת י"ז תשרי תשמ"ט ששלוש העליות הראשונות הן כמו בחו"ל: כוהן - "וביום השני", לוי - "וביום השלישי", ישראל - "וביום הרביעי", ורק הרביעי קורא את קורבן היום בלבד "וביום השני" (משא"כ בחו"ל מוסיפים לקרוא ל'רביעי' גם את 'ביום השלישי', משום

לזכות
אנשי החסד הדגולים
הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחינו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש